

Οι Σαρακατσάνοι της Ηπείρου

Δ. Σίρκου και Α. Σκαρλάτου

Εργαστήριο Λιβαδικής Οικολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,
540 06 Θεσσαλονίκη

Περίληψη

Οι Σαρακατσάνοι είναι κτηνοτρόφοι με γνήσια Ελληνική καταγωγή και οι ρίζες τους χάνονται στα βάθη των αιώνων. Μεταξύ των ειδικών υφίσταται διάσταση απόψεων όσον αφορά την προέλευση της ονομασίας τους, του τόπου καταγωγής τους, καθώς και του χαρακτήρα των μετακινήσεων τους. Στην εργασία αυτή γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνιστεί αυτός ο χαρακτήρας, καθορίζοντάς τον ως νομαδισμό και διαχωρίζοντας τον από την «περιοδική περιφορά» (transhumance). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον τρόπο ζωής τους, τις καθημερινές τους δραστηριότητες, που σχετίζονται κυρίως με την κτηνοτροφία, δηλαδή τον αριθμό και τα είδη των αγροτικών τους ζώων, αλλά και το νοικοκυριό τους. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία για την αρχιτεκτονική και τον τρόπο με τον οποίο κατασκεύαζαν τις καλύβες, τα σχολεία και τις στάνες, αντικείμενο πάνω στο οποίο οι Σαρακατσάνοι έχουν να επιδείξουν πολλές ενδιαφέρουσες ιδιαιτερότητες. Τέλος, γίνεται αναφορά στις παραδοσιακές φορεσιές, στα υφαντά και στα κεντήματά τους που αναπαριστούν με γλαφυρότητα τις αντιλήψεις αλλά και τις αξίες τους, όπως αυτές διαμορφώθηκαν με το πέρασμα των αιώνων.

Λέξεις κλειδιά: Νομαδισμός, κτηνοτροφία, αρχιτεκτονική, λαϊκή τέχνη.

Εισαγωγή

Οι Σαρακατσάνοι θεωρούνται γνήσια νομαδικά φύλα καθώς δεν έχουν μόνιμες κατοικίες ή βοσκοτόπια σε αντίθεση με τους Βλάχους που είχαν μόνιμες εστίες στα βουνά για αυτό και θεωρούνται ημινομάδες. Συγκεκριμένα οι Σαρακατσάνοι μετακινούνταν προς τα χειμαδιά το φθινόπωρο (Αγίου Δημητρίου) και επέστρεφαν στα βουνά την άνοιξη (Αγίου Γεωργίου). Αν θεωρηθεί ότι οι νομάδες είχαν σταθερούς τόπους για χειμαδιά και θέρετρα για μεγάλες περιόδους διαπιστώνεται πως η συνήθης διάκριση μεταξύ των νομάδων και των ημινομάδων δεν έχει καθοριστική σημασία. Το 1919 επιβάλλεται ενοικιοστάσιο στα λιβάδια. Το 1938, με Με νόμο της τότε κυβέρνησης, οι Σαρακατσάνοι αναγκάστηκαν να εγγραφούν ως δημότες σε ορεινή ή πεδινή κοινότητα, οπότε η διαφορά αυτή έπαψε να υπάρχει και τυπικά. Σήμερα η έννοια των Σαρακατσάνων «σκηνιτών» έχει εκλείψει. Η σημερινή μεταβατική κτηνοτροφία μοιάζει όλο και περισσότερο με την «περιοδική περιφορά» η οποία διακρίνεται σε «άμεση περιφορά» διότι ο τόπος κατοικίας είναι ο κάμπος και σε «αντίστροφη περιφορά», που η μόνιμη κατοικία είναι η ορεινή. Από το 1950 και μετά η εγκατάλειψη της νομαδικής ζωής επιταχύνεται και οι Σαρακατσάνοι ασκούν πλέον την αντίστροφη περιφορά.

Σήμερα βρίσκονται διασκορπισμένοι σε όλη την Ηπειρωτική Ελλάδα και στη Ν. Βουλγαρία. Όλοι πιστεύουν ότι κάποτε ζούσαν στην ίδια περιοχή, έχουν κοινό τόπο καταγωγής, και ως τέτοια περιοχή ορίζονται πιθανότατα τα Άγραφα – Αιτωλοακαρνανία – Ηπειρος.

Πρέπει να τονιστεί η αδιάσπαστη εθνική και κοινωνική τους ενότητα, η ομοιομορφία της γλώσσας τους και μάλιστα οι εντελώς πρωτόγονες εκδηλώσεις της ζωής και της τέχνης τους, στοιχεία που τους κατατάσσουν στην πιο ακραιφνή γηγενή νομαδική, ποιμενική φυλή, που πλανιέται από αρχαιότατα χρόνια στον ελληνικό χώρο.

Ο Μακρής (1997) έπειτα από έρευνα πάνω στην προέλευση του ονόματος των Σαρακατσάνων αναφέρει τις απόψεις διαφόρων μελετητών που εκτίθενται στη συνέχεια: Ο Αραβαντινός (1856) για παράδειγμα ισχυρίζεται ότι η ονομασία τους προέρχεται από το Σακαρέσι (χωριό του Βάλτου Αιτωλοακαρνανίας). Επίσης πιθανολογεί ότι ονομάστηκαν έτσι από τους Κατσάνους των Καστανοχωριών της Ηπείρου. Ο Λαμπρίδης (1889) πιστεύει ότι το όνομα προέρχεται από τη σύνθεση της λέξης Κατσάνος και της τουρκικής λέξης καρά, που σημαίνει μαύρος, δυστυχής. Ο Höeg (1925) από την άλλη πλευρά ισχυρίζεται ότι οι Σαρακατσάνοι πήραν το όνομά τους από το ρουμάνικο *sarac* που σημαίνει φτωχός και δυστυχής. Ο Γεωργακάς (1945) υιοθετεί την άποψη ότι η λέξη παράγεται από τις τούρκικες λέξεις *σαρί* = κίτρινος, *ξανθός* και *κατσάν* = φυγός. Ο Κοτζιούλας (1955) αντιθέτως, υποθέτει πως το όνομα των Σαρακατσάνων παράγεται από τις τουρκικές λέξεις *σιάρι* και *κατσιάν*, που σημαίνει κλεφτοφυγόδικοι. Ο Τσιτσάς (1955), αντικρούει την παραπάνω άποψη ισχυριζόμενος ότι «αν η λέξη είναι τούρκικη τότε το όνομα δεν είναι Σαρακατσάνος, αλλά Καρακατσάνος απ' το καρά = μαύρο και κατσάν = φεύγων, δυστυχής, πλάνητας». Ο Σκαφίδας (1955), ισχυρίζεται ότι οι Σαρακατσάνοι πήραν το όνομά τους από τη σάρικα δηλαδή την άσπρη φλοκάτα που φορούσαν οι άντρες. Ο Στατηράς (1955), συμφωνεί με τον Αραβαντινό λέγοντας ότι οι Σαρακατσαναίοι πήραν το όνομά τους απ' το Σακαρέτσι του Βάλτου. Η Χατζημιχάλη (1957) τέλος, αναφέρει ότι «όλα μας δείχνουν, πως δεν υπάρχει ως τώρα καμία βέβαιη ετυμολογική βάση για την ερμηνεία του ονόματος των Σαρακατσαναίων, ούτε κανένα σημείο που να χρησιμεύει ως ερμηνευτική αφετηρία».

Κτηνοτροφία, οργάνωση, εξάρτηση και λειτουργία της

Οργάνωση υποδομής για τα ζώα

Τα μοναδικά στοιχεία που υπάρχουν όσον αφορά τους πληθυσμούς των Σαρακατσάνων της Ηπείρου έχουν καταγραφεί το 1955 από την Χατζημιχάλη (1957). Φυσικά σήμερα οι αριθμοί αυτοί έχουν μειωθεί λόγω της αλλαγής του τρόπου ζωής τους και της αστικοποίησης.

Πίνακας 1. Απογραφή πληθυσμού Σαρακατσάνων Ηπείρου.

Περιοχή Ηπείρου	Αριθμός Οικογενειών	Αριθμός αιγοπροβάτων
Οροσειρά: Β. Πίνδος	417	77.320
Οροσειρά: Σμόλικας (ΒΔ Πίνδος)	180	28.300
Τύμφη	402	58.900
Μιτσικέλι	219	33.200
Τζουμέρκα	517	66.220
Οροσειρές κεντρικής & ΒΔ Ηπείρου	140	21.500

Ο τρόπος ζωής των Σαρακατσάνων και η κοινωνική δομή της κοινωνίας τους επηρεάζεται από την κτηνοτροφία. Από το είδος του κοπαδιού παίρνει και την ονομασία του ο τσοπάνος. Χωρίζονται σε προβαταραίους (πρόβατα), γιδάρηδες ή γιδαραίους (γίδια) και βαλμάδες ή βαλμαραίους (άλογα, μουλάρια). Παρατηρείται καταμερισμός των εργασιών μεταξύ των τσοπάνων. Το γαλαροκόπαδο αποτελείται από 130 - 200 ζώα και φυλάγεται το χειμώνα από δύο ή τρεις τσοπάνους. Το καλοκαίρι όμως δύο τσοπάνοι είναι αρκετοί για τη φύλαξη 500 - 800 προβάτων.

Οι γυναίκες είναι υπεύθυνες για το στήσιμο των γιδομαντριών που πραγματοποιείται το Νοέμβριο και έπειτα βοηθούν στη κατασκευή των προτομαντριών. Αρχές Δεκεμβρίου

πρέπει να είναι όλα έτοιμα γιατί τότε γεννιούνται τα ζυγούρια και χρειάζονται προστασία. Κατόπιν κατασκευάζεται το ζυγουρομαντρί, που μπορεί να φιλοξενήσει 300 - 500 ζωντανά.

Το γιδομαντρί έχει σχήμα ελλειπτικό και σπανιότερα κυκλικό ενώ η πόρτα βρίσκεται στην μπροστινή άκρη του φράχτη. Τα γιδομαντριά τα στήνουν πάντα μακριά από τα πρατολίβαδα (λιβάδι που έβοσκαν τα πρόβατα), πάνω σε επικλινές, προσήλιο και στέρεο έδαφος. Η χωρητικότητα του είναι 120-200 γίδια. Σε κάθε δύο με τρία γιδομαντριά αντιστοιχεί και μία κυκλική χαλαντζούκα (μικρό στρογγυλό καλύβι, πρόχειρα φτιαγμένο) για να κοιμούνται οι τσοπάνοι.

Τα προτομαντριά στήνονται πρόχειρα στο γεννολίβαδο (το λιβάδι με την αφθονότερη βοσκήσιμη ύλη όπου βόσκουν τα νεαρά πρόβατα) σε επικλινές έδαφος. Το χωρίζουν σε διάφορα τμήματα: α) το γαλαρομάντρι (μαντρί για τις μανάδες και τα μικρά αιγοπρόβατα που δεν έχουν ακόμη απογαλακτιστεί), β) το αρνομάντρι αρνομάντρι (το μαντρί για να χωρίζουν τα βυζαστάρια αρνιά από τις μητέρες τους) και γ) το τσαγκαδάρι (για τις προβατίνες που έχασαν τα μικρά τους). Όλα αυτά τα τμήματα αποτελούν το χαγιάτι το οποίο στήνεται είτε ολόγυρα στο μαντρί είτε σε ένα τμήμα μονάχα έτσι ώστε το υπόλοιπο μέρος του μαντριού να μένει ασκέπαστο, σαν αυλή.

Οργάνωση υποδομής για την οικογένεια

Το κονάκι είναι το μέρος όπου οι Σαρακατσάνοι στήνουν τα καλύβια τους και όπου σταθμεύουν για να στήσουν τις πρόχειρες σκηνές τους. Το καλύβι γίνεται από ξύλα και άχυρο, φτέρες, σπάρτο ή σύρμα καθώς και τα μπηχτάρια, η κατσούλα (σκεπή) και τα οριζόντια χαρτώματα, σε επικλινές και προσήλιο μέρος. Τα καλύβια επικοινωνούν και ανάμεσα τους στέκει το «μεγάλο καλύβι» ή το «κονάκι του τσέλιγκα».

Κατά την Χατζημιχάλη (1957), οι τύποι των καλυβιών είναι κυρίως δύο:

- το *ορθό ή τουρλωτό καλύβι*, που είναι καθαρά κυκλικό και η τομή του είναι ωοειδής.
- το *μεγάλο και διπλό καλύβι ή δίπλα καλύβι* με τη διπλή σκεπή που το σχήμα του είναι αψιδωτό ευθύγραμμο. Αυτός ο τύπος είναι μια ενδιάμεση μορφή καλύβας που οδηγεί και βοηθάει στη διαμόρφωση της μεγάλης αψιδωτής παραλληλόγραμμης καλύβας.

Οι καλύβες είχαν κυκλικό σχήμα καθώς ο κύκλος θεωρούνταν απαραβίαστος από τα δαιμονικά στοιχεία. Επίσης στην κορυφή της καλύβας τοποθετούνταν ένας ξύλινος σταυρός και μία ασπαραγγιά, που είναι ένα ειδωλολατρικό σύμβολο απομάκρυνσης του διαβόλου. Στην εσωτερική ημιπεριφέρεια του κονακιού βρίσκονται τα κρεβάτια όπου τοποθετούνται τα σκεύη και ο ρουχισμός. Κοντά στην πόρτα είναι η «γωνιά» τους όπου η σαρακατσάνικη οικογένεια τρωει, πίνει, συζητάει, τραγουδάει και κοιμάται.

Το σχολείο στήνεται στα βουνά από τις γυναίκες το καλοκαίρι. Είναι πάντα απλόχωρο και ευήλιο και το μέγεθος του ποικίλει ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών. Το καλύβι του δασκάλου στήνεται σε μια γωνιά του σχολείου. Ο δάσκαλος έρχεται από κάποιο κοντινό χωριό με πληρωμή. Αυτό αποδεικνύει ότι είχαν έφεση στη μάθηση και έδιναν ιδιαίτερη σημασία στο να αποκτήσουν τα παιδιά τους μόρφωση ανάλογη με των υπόλοιπων Ελληνόπουλων.

Οργάνωση νοικοκυριού και γυναικείες δουλειές

Η Σαρακατσάνα είχε πρότυπο τη μητέρα της και από οχτώ χρονών ασχολούνταν με το νοικοκυριό. Το χειμώνα έκοβε και κουβαλούσε τα ξύλα στην πλάτη της για την κατασκευή των καλυβιών και των μαντριών. Επίσης μετέφερε τα νεογέννητα αρνιά. Το καλοκαίρι είχαν σειρά οι «γυναικείες» δουλειές δηλαδή η ύφανση των σκουτιών, των φορεσιών και των προικιών. Εκτός αυτών ήταν υπεύθυνη για την διαπαιδαγώγηση των παιδιών, που ήταν

βασισμένη στις θεμελιώδεις αξίες της σαρακατσάνικης ηθικής, που είναι: η οικογένεια, η κοινότητα, η αγνότητα, η παράδοση και η ανυποταξία.

Το σαρακατσάνικο νοικοκυριό είχε απαραίτητως ορισμένα σκεύη τα οποία χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες: α) Τα χαλκώματα και άλλα μεταλλικά αντικείμενα και σκεύη, β) τα ξύλινα που ήταν κυρίως χειροποίητα, γ) υφαντά σκεύη και δ) εργαλεία όπως το τσεκούρι, το κλαδευτήρι, το τσαπί, οι βελόνες, το κοπίδι και το ψαλίδι.

Σχέση των υφαντών με την πρώτη ύλη (μαλλί) και με τον τρόπο ζωής

Μέχρι το 1920 η γυναικεία σαρακατσάνικη φορεσιά αποτελείται από: το κατασάρκι δηλαδή τη μάλλινη φανέλα, τα χειρότια που είναι πλεχτά μανίκια πλούσια στολισμένα, τη φούστα με το κορμί δηλαδή το μεσοφόρι, το ποκάμισο, την ποδιά που πήρε τη θέση της τραχηλιάς και στην Ήπειρο φοριέται μόνο από τις νύφες. Ακολουθεί το φουστάνι με τις φλώρες που είναι ανοιχτό από τη μια πλευρά για να φοριέται εύκολα όταν οι Σαρακατσάνες κάνουν εξωτερικές δουλειές ή στα ταξίδια τους. Έπεται η σεγκούνα, το τσαμαντάνι, η καθημερινίσια κάπα, το γκουζιόκ που είναι ο νυφιάτικος και γιορτινός επενδυτής, η πέτσινη ζώνη που τη φορούσαν ακόμα και για τις δουλειές. Το καθημερινό τους πανωφόρι ήταν η «βελεντζούλα από πλάτες» που στερεωνόταν στους ώμους ή πάνω από το κεφάλι όταν έκανε κρύο. Τα τσουράπια φοριούνται χωρίς φτέρνες για να προστατεύονται όταν μένουν ξιπόλητες ενώ καλύπτουν το πόδι πάνω από τον αστράγαλο ως λίγο πιο πάνω από το γόνατο. Σημαντικό στοιχείο της στολής αποτελεί ο καθημερινός κεφαλόδεσμος, δηλαδή το μαντήλι. Ο νυφιάτικος κεφαλόδεσμος αποτελείται από το φέσι, το τσιπομάντηλο, τον κούκλο και την ομπόλια. Τέλος τα κοσμήματα είναι: οι κομποθηλιές, το τσαπράζι, το θηλυκάρι και το ασημοζούναρο για την ασημοσουγιά το οποίο ήταν δώρο του γαμπρού και δενόταν στο χέρι ή στο πόδι της Σαρακατσάνας για να προφυλαχτεί από τις οχιές και για να μπορεί να κόβει με ευκολία τους θάμνους, τα κλαδιά και τις τριχιές.

Η καθημερινή αντρική φορεσιά είναι η φλώρα μπουραζάνα που σιγά σιγά αντικαταστάθηκε από την μαύρη μπουραζάνα. Όμως, μέχρι τον 19^ο αιώνα οι Σαρακατσάνοι φορούσαν φουστάνελα, που αργότερα χρησιμοποιείται μόνο σαν επίσημη στολή. Η σαρακατσάνικη παραδοσιακή στολή μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αφέθηκε στην επίρεια του Δυτικού κόσμου και χρησιμοποιείται όλο και πιο σπάνια.

Η Σαρακατσάνα κεντούσε το γύρο του φουστάνιου, το γύρο από το γιλέκο της, τα χειρότια και την τραχηλιά (ποδιά) καθώς και τα σακουλάκια που έβαζε τα προσωπικά της είδη. Από την αντρική ενδυμασία κεντούσε μόνο τα χειρότια. Η ζωή της Σαρακατσάνας επικεντρωνόταν στη φύση και την εκκλησία. Η φύση, μέσα στην οποία ζούσε μόνιμα, εμπλούτισε την φαντασία της, ενώ η εκκλησία με την μοναδική Βυζαντινή της παράδοση αποτέλεσε για αυτήν πηγή πνευματικής και καλλιτεχνικής έμπνευσης.

Όλα τα μοτίβα των κεντημάτων της είναι εμπνευσμένα από τα φυτά και τα ζώα και χαρακτηρίζονται από ποικίλες γεωμετρικές συνθέσεις. Τα πιο συνηθισμένα κεντρικά μοτίβα είναι τα κεφάλια, οι ημισέληνοι και οι σταυροί. Οι σταυροί και τα ερπετά –προστατευτικά σύμβολα-, ήλιοι και φεγγάρια –σύμβολα γονιμότητας- πήγασαν όλα από την πρωταρχική αντίληψη του ανθρώπου για το φυσικό περιβάλλον που ρύθμιζαν και έλεγχαν τη ζωή του και την ίδια του την ύπαρξη. Η Σαρακατσάνα προσπάθησε να παγιδεύσει και να εξορκίσει αυτές τις μαγικές δυνάμεις με την βελόνα της κεντώντας αυτά τα σύμβολα στην ποδιά της.

Από τις κύριες ασχολίες της Σαρακατσάνας ήταν ο αργαλειός, ο οποίος είναι ο μοναδικός στην Ευρώπη που μπορεί να παραλληλιστεί με τον πρωταρχικά πρωτόγονο οριζόντιο αργαλειό του εδάφους. Ο αργαλειός ήταν απλός στην κατασκευή του και αποτελείται από έξι ξύλα, δηλαδή τέσσερις φούρκες κατακόρυφες, οι δύο χαμηλές και οι άλλες δύο ψηλότερες και δύο οριζόντια αυτιά. Φυσικά το κύριο υλικό που χρησιμοποιούσε ήταν το μαλλί το οποίο ήταν άφθονο λόγω των προβάτων.

Οι φάσεις που θα περάσει η επεξεργασία του μαλλιού για να γίνει το ύφασμα είναι οι εξής: α) το διάλεγμα των ποκαριών, β) το πλύσιμο και το ξύσιμο των μαλλιών, γ) το βάνιμο και το γνέσιμο, δ) το ιδίασμα, ε) το τύλιγμα και το μπελόνιασμα. Τα υφαντά που προέκυπταν από αυτή τη διαδικασία ήταν οι βελέντζες, τα τσιόλια, τα αλογοτσιόλια, οι τέντες, τα τσάκια, οι κουβέρτες, οι στρώσεις, τα προσκέφαλα, τα σακιά, οι κάπες, οι ενδυμασίες τους και άλλα.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Οι Σαρακατσάνοι ήταν καθαρά νομαδική φυλή, οι λεγόμενοι σκηνίτες. Ο τρόπος ζωής τους, καθώς και η κοινωνική δομή τους σχετίζονται άμεσα με την κτηνοτροφία, ενώ τα κύρια είδη ζώων τους ήταν τα πρόβατα και τα γίδια. Το κύριο υλικό για την κατασκευή του ρουχισμού και των υφαντών τους ήταν το μαλλί των αιγοπροβάτων τους, ενώ όλα τα διακοσμητικά μοτίβα αυτών επηρεάζονταν από τη φύση, την κτηνοτροφία και το θρησκευτικό τους συναίσθημα, που πηγάζει από τη Βυζαντινή παράδοση. Όλα αυτά αποδεικνύουν τη γνήσια ελληνική τους καταγωγή και συνείδηση.

Σήμερα, ο σαρακατσάνικος νομαδικός τρόπος ζωής έχει εκλείψει και τη θέση του πήρε ο ημινομαδισμός καθώς οι εκπρόσωποι του είναι μόνιμα εγκατεστημένοι στις περιφερειακές κοινότητες ακόμα και στα αστικά κέντρα. Προκειμένου να μην χαθούν όλα αυτά τα σημαντικά για την ελληνική λαογραφία παραδοσιακά στοιχεία, θεωρείται σκόπιμη η λεπτομερής και ολοκληρωμένη καταγραφή του τρόπου ζωής, των ηθών και των εθίμων, καθώς επίσης και η σύγκριση αυτών με τους Σαρακατσάνους της υπόλοιπης Ελλάδας. Προτείνεται η δημιουργία ενός εθνογραφικού πάρκου (υπαίθριο μουσείο) όπου θα αναπαριστάται ένα αυθεντικό σαρακατσάνικο χωριό με όλες τις λειτουργίες του και θα δίνει την ευκαιρία σε όλους να γνωρίσουν αυτό το μοναδικό κομμάτι της ελληνικής παράδοσης.

Βιβλιογραφία

- Μακρή, Ε. 1997. Ζωή και παράδοση των Σαρακατσαναίων, Ιωάννινα
Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Γυμνασίου – Λυκειακών τάξεων Τσεπελόβου).
1999. Δήμος Τύμφης – Φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, Τσεπέλοβο
Sanders, I. 1954. The nomadic peoples of northern Greece: ethnic puzzle and cultural survival Reprinted from social forces vol. 33, No 2, U.S.A.
Yiannakidou, A. 1985. Thracian embroideries, Athens
Χατζημιχάλη. Α. 1957. Σαρακατσάνοι, τόμος πρώτος, Αθήνα
Ψυχογιός Δ., Ρ. Καντατζόγλου, Ε. Μανωλόγλου, Α. Μιχαλακοπούλου, Μ. Ναούμη και Γ. Παπαπέτρου. 1987. Ο οικονομικός και κοινωνικός μετασχηματισμός αγροτικών κοινοτήτων, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα

The Sarakatsani of Epirus

D. Sirkou and A. Skarlatou

Laboratory of Range Ecology, Aristotle University of Thessaloniki,
540 06 Thessaloniki

Summary

The Sarakatsani are stockbreeders, shepherds of pure Greek origin. A debate occurs among the experts concerning the etymology of their name, their origin as well as the character of their movements. In this paper, the character of these circuits is elucidated and defined as nomadism. It also focuses particularly on their way of life, their daily activities that associate mainly with the stockbreeding, meaning the number and the species of their animals, the movements that were followed during the year as well as their household. Information was gathered regarding their architecture, the way they built their huts, schools and shipholds that is quite significant and interesting. Finally the traditional dresses and embroideries are described as they lively represent the concepts and values as they formed during the centuries.

Key words: Nomadism, stockbreeding, architecture, traditional art.